

TRIẾT LÝ VĂN HÓA CHÍNH TRỊ TRONG "DI CHÚC" CỦA CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH

NGUYỄN THANH TÙNG - CAO SƠN HOANG^(*)

Trong quan niệm của Chủ tịch Hồ Chí Minh, văn hóa tồn tại trong mỗi lĩnh vực của đời sống xã hội. Mỗi cái nhân trỗi dậy khi hành động nếu suy nghĩ về mục đích và hành vi của mình. Việc biết rõ mục đích và phương pháp hành động rồi coi phù hợp không phụ thuộc nhiều vào trí tuệ của mỗi người, mà rộng hơn, nội chính là y thức cá nhân. Con người trong một tập thể mà dẫu có khác nhau về lối sống, nhưng trong y thức của họ lại có những niềm giống nhau. Những niềm giống nhau này quy định họ suy nghĩ, nhận thức giống nhau trong các hoàn cảnh khác nhau ở cùng một giai đoạn lịch sử. Nội chính là y thức xã hội. Mà dẫu xã hội Việt Nam thời bấy giờ đang trong giai đoạn quá độ từ một nền phong kiến lạc hậu sang lối rẽ lịch sử mới, những bất chấp tồn tại xã hội đang có sự biến đổi sâu sắc, y thức xã hội vẫn có sự ổn định lặp lại của nó. Có thể y thức xã hội nó là tốt, là phù hợp với thời đại tiến tiến, cách

mạng không bị ảnh hưởng bởi những y thức tàn dư của xã hội cũ. Nội chính là tồn tại của những y thức này trong xã hội Việt Nam khi nội Hồ Chí Minh viết: "Những thói xấu nội có rất lâu, nhất là trong 80 năm qua là những thói xấu nội họ mang từ xã hội vào nước ta" (1). Người cho rằng, sự tồn tại của những y thức xã hội lạc hậu này là một tác nhân khách quan: "Cũng nhờ những người hàng ngày lối buôn, mà trên mình họ có lối buôn, có lối bán. Nhờ thế thì có gì là kỳ quái? Vì lối buôn thì nhất định có lối bán. Cần phải tìm rửa lâu mới sạch. Trái lại, nếu lối buôn mà không có lối bán, mới thật là kỳ quái. Nếu trong nước ta, một nước môi trường xã hội cũ bóc lột ra, nếu nội hoàn toàn không có những người xấu, việc xấu nhờ thế mới là kỳ quái chớ" (2). Nhận thức rõ tác hại của những tàn dư y thức này trong công cuộc xây dựng xã hội mới, Người khẳng định cần phải loại bỏ những yếu tố văn hóa không còn phù hợp với thời đại mới. Theo Người, công cuộc

(*) Học viên cao học - Khoa Triết học, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Hà Nội.

(1) Hồ Chí Minh, Toàn tập. Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 2002, t. 5, tr. 263.

(2) Hồ Chí Minh, *Sđđ.*, t. 5, tr. 263.

xaây dựng một xã hội mới. Nối tiếp - Tội do - Hành phúc không thể tách rời vàn nên xãây dựng một nên vàn hoai mới cho dân tộc.

Trong những trang cuối cùng ôi cuốn sách ghi chép những bài thơ *Nhật ký trong tù* Hoà Chí Minh có viết: “Viết sinh tồn cũng nhờ mực nịch của cuộc sống, loại ngòi mới sáng tạo và phát minh ra ngôn ngữ chữ viết, nhà nôm, pháp luật, khoa học, toán học, văn học, nghệ thuật, những công cụ cho sinh hoạt hàng ngày và ăn, mặc, ôi và các phương tiện sử dụng. Toàn bộ những sáng tạo và phát minh nôm của vàn hoai Văn hoá là sự tổng hợp của mỗi phương tiện sinh hoạt cùng với biểu hiện của nó mà loại ngòi mới sinh ra nhằm thích ứng những nhu cầu mới sống và nôm của sự sinh tồn”⁽³⁾.

Theo Hoà Chí Minh, vàn hoai, trước hết là những gì thuộc về con ngòi hay liên quan đến con ngòi. Nôm là nôm ham nôm tiên trong nôm nghĩa vàn hoai của Hoà Chí Minh. Tuy nhiên, nếu chæ dựng lại ôi nôm thì ngoài diện vàn hoai lại quai rộng, chæ nên phải biết với tội nghiệp với nghĩa “tất cả những gì không phải là thiên nhiên nếu là vàn hoai”⁽⁴⁾. Nôm ham này mới chæ cho thấy nôm trông nôm tiên của vàn hoai là cái phải biết con ngòi với nôm vật; nôm trông riêng của xã hội loại ngòi⁽⁵⁾. Vàn hoai, theo nôm nghĩa của Hoà Chí Minh con nôm nôm ham thôi hai là cách ứng xử nôm nôm màu môm hoai, hôm nôm mức tiêu là nôm bản sự tồn tại và phát triển như sự sinh tồn của con ngòi. Nôm là mức tiêu trước hết, quan trọng nhất của nên vàn hoai mới. Bất kỳ hành vi nào nôm ngòi lại nôm nay, nếu không nôm coi là vàn hoai.

Do vậy, theo Hoà Chí Minh, “nên vàn hoai mới của Việt Nam phải lấy hành phúc của nhân dân, của dân tộc làm cơ sở phải học lấy những nôm tốt đẹp của vàn hoai nôm ngoài, tạo ra nên vàn hoai Việt Nam, sao cho vàn hoai mới phải sôm nôm

nôm tham nôm, lôm biêng, phu hoa, xa xã, phải làm cho ai cũng có lý tưởng tội chui nôm lập”⁽⁶⁾. Tôm nôm chúng ta có thể để dang nôm giải những hành vi nào là vàn hoai hay phải vàn hoai theo quan nôm của Ngòi trong quai trình xãây dựng nôm nôm. Nôm nghĩa vàn hoai của Hoà Chí Minh là nên tạo lý luận cần bản nôm nôm Ngòi vàn dựng vàn viết xãây dựng nên vàn hoai mới cho nôm nôm nôm biết là vàn hoai chính trị.

Văn hoá chính trị, theo Hoà Chí Minh, là yêu cầu tất cả mọi hoạt động của Nôm, của Nôm nôm phải nhằm mức tiêu dân giàu, nôm mạnh, xã hội công bằng, dân chui vàn minh.

Cái thế hoai yêu cầu này, Ngòi từng cần dân: “Cái công việc của Chính phủ làm phải nhằm vào một mức nịch duy nhất là mưu tội do hành phúc cho mọi ngòi. Cho nên, Chính phủ cần dân bao giờ cũng phải nôm quyền lôm dân lên trên hết thay. Việc gì có lợi cho dân thì làm. Việc gì có hại cho dân thì phải tránh”⁽⁸⁾. Nôm với Nôm, Ngòi yêu cầu: “Nôm ta là một Nôm cần quyền. Mọi nôm việc và cần bản phải thật sôm thâm nôm nôm nôm, thật sôm cần kiểm liêm chính, chí công vô tôm. Phải giữ gìn Nôm ta thật trong sạch, phải xứng nôm là ngòi lãnh nôm, là ngòi nôm tội thật trung thành của nhân dân”⁽⁹⁾; “Nôm là nôm nôm, là vàn minh”... Nôm là tôm tôm xuyên suốt cuộc nôm của nôm cách nôm thôm hạnh Hoà Chí Minh.

Do vậy, những lôm cần dân nôm tiên trong bản *Di chúc* mà Chuối tôm Hoà Chí Minh nên lại cho toàn Nôm, toàn quân, toàn dân ta, Ngòi nôm danh nôm nôm về Nôm: “TRƯỚC HẾT Nôm VỀ NÔNG”. Sau nôm Ngòi mới cần dân nên “NOM VIÊN VAI THANH NIÊN”, “NHÂN DÂN LAO ĐỘNG”...

Nôm về Nôm, Ngòi tôm kết: “Nhôm nôm kết chặt chẽ một lòng một dai phúc vui giai cấp, phúc vui nhân dân, phúc vui Tô quốc, cho nên tôm ngay thanh lập nên này, Nôm ta nên nôm kết, tôm chôm

⁽³⁾ Hoà Chí Minh, *Sđđ.*, t. 3, tr. 431.

⁽⁴⁾ Trần Quốc Vôông. *Cô sôm vàn hoai Việt Nam*, Nxb. Giap đức, Hà Nội, 2005, tr.23.

⁽⁵⁾ Phạm Thái Việt. *Nôm công về vàn hoai Việt Nam*. Nxb Văn hoai – Thông tin, Hà Nội, 2004, tr.13.

⁽⁶⁾ Hoà Chí Minh. *Biên niên tiêu sôm* Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 1994, t. 3, tr. 342.

⁽⁸⁾ Hoà Chí Minh, Toàn tập. Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 2002, t. 4, tr. 22.

⁽⁹⁾ Hoà Chí Minh, *Sđđ.*, t. 12, tr. 510.

và lãnh nào nhân dân ta hàng hai năm tranh tiến tới thắng lợi này nên thắng lợi khác”⁽¹⁰⁾. Một nền văn hoá chính trò mới dấy trên nền tảng giai cấp công nhân với lý tưởng công sản nhà trời thanh cao, công việc cha mẹ cho một chính năng chân chính, cách mạng, mới diễn cho cả dân tộc và lao động lãnh nào nhân dân tiến hành đấu tranh cách mạng. Nội lực nền văn hoá coi lý, coi tình với nguyên vọng lớn nhất là lãnh nào toàn dân tộc thực hiện thắng lợi cuộc đấu tranh giành nội lực dân tộc và tiến hành cách mạng xã hội chủ nghĩa nhằm giải phóng xã hội, giải phóng giai cấp, giải phóng con người. Đây là nguyên vọng suốt đời của Hồ Chí Minh, những công lao suốt đời khai vọng ngàn đời của dân tộc ta, một dân tộc nhà trời qua hàng nghìn năm đấu tranh dựng nước và giữ nước. Bởi lẽ nòng cốt – yếu tố quan trọng của văn hoá chính trò Hồ Chí Minh – là một trong những truyền thống quý báu có lịch sử lâu đời của dân tộc ta, là nếp sống dân tộc và cũng là bài học xương máu của công nông các dân tộc Việt Nam. Nhưng nhớ Nguyễn Văn Hiến viết: “Sở dĩ dạy cho ta bài học này: Lúc nào dân ta nòng cốt muốn người nhớ một thì nước ta nước nước lập, tôi do. Trái lại lúc nào dân ta không nòng cốt thì bị nước ngoài xâm lấn”⁽¹²⁾.

Nòng cốt công sản Việt Nam do Hồ Chí Minh sáng lập và dẫn dắt trải qua bao thăng trầm cách mạng nhà trời rồi và phát huy nước truyền thống này và nhà trời chuyển nước sức mạnh của quần chúng tới tới phát sang tới giai, tới và thời tới ý thức nhà trời dung coi hiểu quả nhất nguồn sức mạnh vô song là “chủ nghĩa yêu nước”, nhà “đấu tranh tiến tới thắng lợi này nên thắng lợi khác”.

Công hiến lớn lao của Chủ tịch Hồ Chí Minh là ông cho người nhà biển truyền thống nòng cốt của dân tộc thanh truyền thống nòng cốt trong nước. Nước việc là những con người ôi các tầng lớp nhân dân khác nhau. Niềm khác nhau giữa hai ông thanh phần xuất thân, ôi những năng lực

riêng coi của mỗi người, song niềm chung của hai ông mang lý tưởng công sản, mang nguyên vọng giải phóng con người, giải phóng xã hội và việc mang bản sắc văn hoá dân tộc trong nếp sống của mình. Đó là sự lãnh nào của Hồ Chí Minh, yếu tố văn hoá nòng cốt trong hai ông thanh nền nếp văn hoá mới của một tổ chức chính trò - văn hoá nước và nhà trời nòng cốt nhà trời thanh “một truyền thống công sản quý báu của nước và của dân ta”⁽¹³⁾.

Khai quát ý nghĩa lớn lao của nòng cốt, Hồ Chí Minh nhà trời nói: “Nòng cốt, nòng cốt, nhà nòng cốt. Thanh công, thanh công, nhà thanh công”⁽¹⁴⁾. Cũng chính vì lẽ nhà trời nước lực nhà trời xa, Chủ tịch Hồ Chí Minh nhà trời nói: “Các công chức tới Trung ương nên các chỉ huy phải giữ gìn sự nòng cốt nhất trí của nước nhờ giữ gìn con người của mắt mình”⁽¹⁵⁾.

Khi yếu cầu giữ gìn sự nòng cốt nhất trí của nước, Người nhà trời nói: “Trong nước thực hành dân chủ rộng rãi, thông xuyên và nghiêm chỉnh tới phê bình và phê bình là cách tốt nhất nhà trời công có và phát triển sự nòng cốt và thông nhất của nước. Phải coi tình công chí thông yếu lẫn nhau”⁽¹⁶⁾.

Một trong những niềm quyết nhà trời bản chất giải phóng nhân của nước là nguyên tác tập trung dân chủ trong công việc và trong sinh hoạt. Dân chủ phải là yếu cầu nhà trời tiên. Ý thức nhà trời vai trò của dân chủ của nguyên tác tập trung dân chủ và thời hành dân chủ trong nước, Hồ Chí Minh nhà trời nói ra hầu quả của việc coi dân chủ nhà trời sau: “Mắt hết dân chủ trong nước” thì “nội bộ của nước ấm u, căn bản nhà trời những cái này, trong lòng uất ức, không dám nói ra, do uất ức mà nhà trời oai ghet, chán nản”⁽¹⁷⁾. Dân chủ phải nước tới trong, phải nước “thực hành rộng rãi, thông xuyên” thì nước việc mới dám

⁽¹⁰⁾ Hồ Chí Minh, *Sđđ.*, t. 12, tr. 510.

⁽¹²⁾ Hồ Chí Minh, *Sđđ.*, t. 3, tr. 217.

⁽¹³⁾ Hồ Chí Minh, *Sđđ.*, t. 12, tr. 510.

⁽¹⁴⁾ Hồ Chí Minh, *Sđđ.*, t. 10, tr. 607.

⁽¹⁵⁾ Hồ Chí Minh, *Sđđ.*, t. 12, tr. 510.

⁽¹⁶⁾ Hồ Chí Minh, *Sđđ.*, t. 12, tr. 510.

⁽¹⁷⁾ Hồ Chí Minh, *Sđđ.*, t. 5, tr. 280.

mainh dain, nghiem chanh "toi pheabinh vaopheabinh". Nay cuing ching laomoi nguyentac noa cua Nang kieu moi cua giai cap voasain. Dan chui pheabinh voin laonhong hanh vi khong coi nhieu trong lich sounhong nooc phong Noing, nhong lai laonet van hoa rat tien boavaphoabien oicac nooc phong Tay. Van hoa ching tro Hoach Minh khong cha keathoa nhong giatru tot nhep trong truyen thong van hoa phong Noing, macon laosoi keathoa sang tap, phuhoop voi hoan canh moi cua Viet Nam theo tinh than "phai huy voin coiquyibaiu cua dain toic (nhong tranh phuc coamoit cach may moic) vaohoc tap van hoa tien tien cua cac nooc (nhong phai coi choi loic)"⁽¹⁸⁾. Van hoa ching tro Hoach Minh laomoi dong van hoa "moi" cuing no to toong cua Ngooi. Nieu noi coinghua lamuc tieu cua moi hoat nong ching tro phai hoing toi giai phong xaioi, giai phong con ngooi, hoing toi noi lap - toi do - hanh phuc cho toan dain toic. Nieu nay laobai bien. Nhong neahoing toi cac muc tieu nay tinh nhan van noi can phai linh hoat keathoa cac giatru truyen thong tot nhep cua dain toic vaotiep thu tinh hoa van hoa nhan loai cho phuhoop voi tinh hinh thoc tien cui theatai cac giai noan khai nhau cua lich sou Noi laonhong cai khai bien phuc vui cho cai bai bien tren. Chang phai ngau nhien maocoi lan Hoach Minh nai nhan xet: "Hoic thuyet Khong Toicouo niem laosoi tudooing nao noi cau nhan. Toin giao Giesu couou niem laolong nhan ai cao cai Chuinghua Maic couou niem laophong phap lam viec bien chong. Chuinghua Toin Dat Tien couou niem laoching sach cua noi phuhoop voi nien kien nooc ta. Khong Toi Giesu, Maic, Toin Dat Tien ching phai nai counhong niem chung noi sao? Hoi neu muon "mou hanh phuc cho loai ngooi, mou phuc loi cho xaioi" "⁽¹⁹⁾. Cha cou nhaicach mang chan ching, tam huyet voi dain toic, voi nhong con ngooi nau khoi toan

the gioi moi coithe khai quat nooc niem thong nhai cua cac vo nhan van hoa, ching tro no vay. Toisoi phan tich tren, that de hieu khi Hoach Minh yeu cau can phai nghiem tuic, thong xuyen thoc hanh dan chui vaopheabinh, toi pheabinh. Cou nien, pheabinh phai "cou tinh nong chi thong yeu lan nhau" nea giup nhau cung tien bo. Moi soi lien ket van hoa rat van minh.

"Nang ta laomoi nang cam quyen". Nhan dan toi nguyentap nhan soi tap trung quyen loic va Nang laonea Nang cou nien kien phai huy toan bo nguon soic mainh nai noan ket dain toic nam nhanh choing noa soi nghiemp cach mang cua dain toic ta nen thang loi. Oivao vò trí tap trung quyen loic cao no vay, "moi nang vien vaicain boiphai that soi tham nhuon *nao noi cach mang*, that soi can kien liem ching, chi coing vaito", "phai giougim Nang ta that trong sach, phai xong nang la ngooi lainh nao, la ngooi nay toi that trung thanh cua nhan dan"⁽²⁰⁾. Nay la loi can dain maocuing la yeu cau cua Chuitoch Hoach Minh noi voi noi ngu can bo nang vien nooc ta.

Nhiem vui cua Nang noi voi dain, voi nooc, nooc Hoach Minh khai quat hea soic ngan gon nhong de hieu: "Nang can phai coi *kei hoach* that tot nea phai trien kinh te va van hoa nam khong ngong *nang cao noi song cua nhan dan*"⁽²¹⁾. Nang lainh nao nat nooc thong qua cac noong loi va ching sach, toic la cac kei hoach dai han nea phai trien nat nooc. Cac "kei hoach" mac du na dang, song can phai "uyein chuyen" cho phuhoop voi tinh hinh thoc te va ket quai phai la khong ngong nang cao noi song va chat va tinh than cho nhan dain.

Moi canhan, tap the dustai gioi nen nau cung khoi cou thea toi tach minh khoi cac khuon mau van hoa chung cua hea van hoa dain toic. Lo Tan nai tong tuyen boi "khong ai cou thea toi nam toic minh nhaic lei khoi mat nat nooc". Nhong truyen thong tot nhep sou do cou thea toan tai lau dai, boi

⁽¹⁸⁾ Voi Nguyen Giap. *Toi toong Hoach Minh va con noong cach mang Viet Nam*. Nxb. Ching tro Quoc gia, Ha Noi, 2003, tr. 303.

⁽¹⁹⁾ Voi Nguyen Giap, *Snd*, tr. 43.

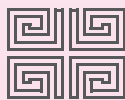
⁽²⁰⁾ Hoach Minh, *Snd*, t. 12, tr. 510.

⁽²¹⁾ Hoach Minh, *Snd*, t. 12, tr. 511.

chung là những mẫu mực ồng xối cõi ích, cõi lỗi, cõi lý, cõi tình và những cái công nông chấp thuận. Là nhà cách mạng không những thấu hiểu “nỗi đau khổ của tầng lớp lao động thế giới, Hồ Chí Minh còn là nhà văn hóa lớn rất am hiểu văn hóa phương Đông. Người nhận định: “Nói chung thì các dân tộc phương Đông đều giàu tình cảm, và nỗi vui hay nỗi buồn sống còn có giá trị hơn một trăm bài diễn văn tuyên truyền”⁽²²⁾. Hồ Chí Minh đã tạo ra các thể hệ cách mạng Việt Nam không chỉ bằng lý luận cách mạng, mà bằng chính tâm giống nhà nước cao cả hiện thời của mình. Người thông suốt các dân tộc để nâng vịnh: “Trước mắt chúng ta, không phải là cõi viết lên trên trời “công sản” mà nỗi vui yêu mến. Chúng ta quy tụ những người coi trọng, coi nhau nỗi. Muốn hướng dân nhân dân, mình phải làm một việc cho người ta bắt chước”⁽²³⁾. Người không nói nhiều về bản thân mình. Người dành thời gian để hạnh phúc, để giáo dục, rèn luyện cho những thế hệ con người Việt Nam những phẩm chất văn hóa mới, cách mạng mới. Những lời nhận xét về bản thân mình của Người đều là những lời tâm sự này tâm huyết của một người con thật sự trung thành với tổ quốc, với nông dân. Năm 1946, khi trải lòng các nhà báo nước ngoài ngay khi nước ta vừa mới giành độc lập, Hồ Chí Minh nói: “Tôi chỉ coi một sự ham muốn, ham muốn thật, là làm sao cho nước ta nước hoan toan độc lập, dân ta nước hoan toan tự do, nông dân ai cũng có cơm ăn, áo mặc, ai cũng nước học hạnh”⁽²⁴⁾. Hơn 20 năm sau, trong

“Di chúc”, Người viết: “Suốt đời tôi hết lòng hết sức phục vụ Tổ quốc, phục vụ cách mạng, phục vụ nhân dân. Nay dù phải từ biệt thế giới này, tôi không có điều gì phải hối hận, chỉ tiếc là tiếc rằng không nước phục vụ lâu hơn nữa, nhiều hơn nữa. Sau khi tôi đi qua đời, chôn cất tôi ở đâu nước phụng linh nên, nếu khi nào phải thì giờ về trước các nhà nhân dân”⁽²⁵⁾. Những dòng cuối cùng trong bản “Di chúc” này nước Người dành để nói về nỗi mong muốn duy nhất của người anh hùng dân tộc và danh nhân văn hóa thế giới: “Nhiều mong muốn cuối cùng của tôi là Toàn Đảng, toàn dân ta đoàn kết phấn đấu, xây dựng một nước Việt Nam hòa bình, thống nhất, nước lập, dân chủ và giàu mạnh, và góp phần xứng đáng vào sự nghiệp cách mạng thế giới”⁽²⁶⁾. Người ra đi không một tâm huân chôn trên nước, giành dù nhỏ khi Người còn sống. Mong muốn cuối cùng của Người cũng thật giản dị. Những cái vô hại, cái chất văn hóa chính trị mới này tính nhân văn của một dân tộc nâng hoá sinh sau nhiều năm bù nhìn hoá nhà kết tinh trong chính mong muốn giản dị này.

Chúng ta tội hại vì cõi Hồ Chí Minh, chúng ta vịnh tin hướng tới công lai bởi chúng ta cõi công của Người soi nước. Những cõi công này văn mẫu là tâm giống cho chúng ta soi rồi con nước xây dựng, phát triển nhà nước. Chúng ta cần phải hiểu thật nước tới công của Người, triết lý văn hóa chính trị của Người, để phấn đấu xây dựng một nước Việt Nam dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ và văn minh.

⁽²²⁾ Hồ Chí Minh, *Sđđ.*, t. 1, tr. 263.

⁽²³⁾ Hồ Chí Minh, *Sđđ.*, t. 5, tr. 552.

⁽²⁴⁾ Hồ Chí Minh, *Sđđ.*, t. 4, tr. 161.

⁽²⁵⁾ Hồ Chí Minh, *Sđđ.*, t. 12, tr. 512.

⁽²⁶⁾ Hồ Chí Minh, *Sđđ.*, t. 12, tr. 512.